

Kastamonu Üniversitesi

**II. ULUSLARARASI
ŞEYH ŞA'BÂN-I VELÎ SEMPOZYUMU
-KASTAMONU'NUN MANEVÎ MİMARLARI-**

4-6 Mayıs 2014

ŞEYH ŞA'BAN-I VELÎ'NİN HOCASI HAYREDDİN-İ TOKÂDÎ

Yrd. Doç. Dr. Nazlı Rânâ GÜREL

(Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Yrd. Doç. Dr. Zeki GÜREL

(Abant İzzet Baysal Üniversitesi)

Özet

Kastamonulu Şeyh Şa'ban-ı Velî'nin yetişmesinde önemli bir rol oynayan Hayreddin-i Tokâdî'nin türbesi Bolu'da bulunmaktadır.Şeyh Şa'ban-ı Velî Menakıpnamesindeki bilgilere göre; Şeyh Şa'ban'ı Velî, Kastamonu'ya gitmek üzere İstanbul'dan ayrılıp da Bolu'dan geçerken beraberindekilerle birlikte Bolu'da Hayreddin-i Tokâdî Tekkesi yakınlarında bir handa konaklamışlardır.Bu kanaklama esnasında Şeyh Şaban-ı Velî, Hayreddin-i Tokâdî Tekkesine gitmiş ve orada Hayreddin-i Tokâdî ile tanıştıktan sonra buradan ayrılamamıştır. Yol arkadaşları Kastamonuya gitmek üzere bilahare yollarına devam ettilerse de Şeyh Şaban-ı Velî, Hayreddin-i Tokâdî'nin yanında tam on iki sene kalmıştır.Hayreddin-i Tokâdî, Sultan II. Bayezid'in şehzadelğinde Amasya'da hocalığını yapmış olan Cemaleddin-i Halvetî'nin talebelerindendir. Hocasının Amasya'dan İstanbul'a taşınması üzerine o da İstanbul'a gelmiş ve burada hocasının dergâhında kendini yetiştirmiştir. Hocası tarafından Bolu'ya irşat faaliyetlerinde bulunmak üzere de görevlendirilmiştir. Bolu'da bulunduğu süre içinde Şehzade Süleyman'a (Kanunî Sultan Süleyman'a) hocalık yaptığı bilinmektedir. Hayreddin-i Tokâdî'nin Türbesi bugün için otobandan İstanbul'a giderken Bolu'nun çıkışında 13 kilometre mesafede sağ tarafta ormanlık bir tepe üzerindedir.Biz bu tebliğimizde Hayreddin-i Tokâdî'nin hayatı ve tesirleri üzerinde duracak özellikle de Şeyh Şaban-ı Velî'nin yetişmesindeki rolüne dikkatleri çekeceğiz.

Anahtar Kelimeler: Şeyh Şaban-ı Velî, Hayreddin-i Tokâdî, Kastamonu, Bolu, Halvetîlik.

Ol deyince olduranın
Yeri, göğü kaldıranın
Donatarak dolduranın
Doksan dokuz adıyla...

Sözlerimize başlamazsak tebliğimize konu olan Hayreddin-i Tokadî ve onun talebelerinden Şeyh Şa'ban-ı Velî hazretleri bizden razı olmazlar ve dahi sizler –bu güzide topluluk- bizden razı olmazsınız...

Giriş

Şimdi gönlüm ister Bolu,
Çevresinde erler dolu...
Âşık Ahmed bulmuş yolu,
Biz teslimiz erenlere! (Özdamar, 2000:148)

Bolu ve civarı hakikaten de Hakk'ı bulan, Allah yolunda çalışan ve muradını alan gönül sultanları Alpler –Erenler ile doludur: Abdurrahman Tırsî, **Abdüssamed Efendi Türbesi**, Ahmed Dede Türbesi, **Akçakoca Türbesi**, Aksak Dede, **Akşemseddin**, Aktaş Türbesi (Diyarbakırlı Şeyh Hacı Mustafa, Şeyh Hacı Nasrullah, Kalaycı Ahmed Efendiler yatıyor), **Ali Hamza**, Aşağı Tekke Türbesi, Âşık Ahmed Divanî, **Baba Hızır**, Bolevî Mustafa Efendi, **Çam Şeyhi**, Davut Halvetî (Davud-i Mudurnî), **Erenler Türbesi**, Eroğlu Türbesi, **Eskiçağa Türbesi**, Eskici Baba, Fahrüddin-i Rûmî, **Fariğ Emine**, Fındıcak Türbesi, **Filibeli Hacı Tevfik Efendi (Filibeli Hoca)**, Geredeli Abdullah, **Gölyüzü Yatırları** (Şeyh Kâmil Efendi, Şeyh Hamdi Baba, Şeyh Karamanî, Şeyh Tahir), **Hacı Ayvad**, Hacı Hamza Oğlu Kasım Efendi, **Haftız Emin Efendi**, Halil İbrahim Efendi, **Halil Rahmi Efendi**, Hayreddin-i Tokadî, **Himmed Efendi/Himmet Dede**, İbrahim Şevki, İki Zaptiye, **İmam-ı Kurtubî**, İsmail Efendi, **Kamil Efendi**, Karaaslan, **Kırklar Türbesi**, Koroğlu, Kutbuddin Türbesi, **Mudurnulu Şeyh Fahreddin (Fahreddin-i Rûmî)**, Muhammed Muhyiddin-i Hâkî, **Muhammed Zahid El Kevserî**, Ömer Sikkînî (Bıçakçı Ömer Dede), **Ramazan Dede**, Sâfi Âmidî Boluvî, **Sarıköz**, Sarı Müderris Türbesi, **Semerkand-ı Buhâra**, Seyyid Bin Ebû Bekir Aslahaddin, **Somuncu Baba**, Sungurlar Erenler Türbesi, **Sünnice Erenler Türbesi**, Şaban Dede, **Şa'bân-ı Veli**, Şeyh Abdullah Efendi, **Şeyh Abdülkadir Efendi**, Şeyh bin Mehmed Said, **Şeyh Eşref-i Sâni**, Şeyh Hacı Halil Efendi, **Şeyh Kamil Efendi**, Şeyh İsmail Efendi, Şeyh Mahmud (Sapanlı Dede), Şeyh Muhammed Muhyiddin-i Hâkî Efendi, **Şeyh Muslihuddîn Efendi**, Şeyh Sırrı Ali Efendi, **Şeyh-ül Ümran**, Şih Şehribani, **Tabak Dede**, Taptuk Emre, Toklarlı Dervişler, **Topuk Erenleri**, Uğurlunaib (Urnib) Tekkesi, Ümid Dede, **Ümmî Kemal**, Ümmî Sinan Türbesi, **Üveys Medenî**, Yozgat Türbesi, **Yunus Emre**, Zuhurî Efendi, **Zeyneddin (Kalaç) Dede**,...

Şimdilik bizim isimlerini tespit edebildiklerimiz bunlardır. Bizim henüz bilgişine ulaşamadıklarımız da mutlaka ki vardır. Bu konuda bilgi ve belgesi olanlar bize yardımcı olurlarsa memnun oluruz.

Bolu şiirleri deyince biraz araştırma yaptığınızda karşınıza Bolu erenleri çıkıyor ve tabii ki onlarla ilgili şiirler. Bolu erenleri içerisinde hakkında en çok şiir yazılanın Hayreddin-i Tokadî'nin talebelerinden Şeyh Şa'bân-ı Veli olduğunu gördük.

Menkıbevi hayatlarıyla ve inanç dünyamıza getirdikleriyle etraflarında menâkıpnameler oluşturulan velilerden birisi de Kastamonu'da medfûn Şeyh Şa'bân-ı Veli'dir.

Allah'ın bu velî kulları, yaşadıkları devirde toplum önderi bilge kişiler olarak hizmet halkasını zenginleştirdikleri gibi ölümlerinden sonra da

II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu

etraflarında bir kültür havzası oluşmuştur. Bu kültür havzasında bulunanlar veya bu halkadan haberdar olanlar yaşanmışlığı ve yaşananları yarınlar aktarmak için kalemi ellerine aldıklarında şiirler yazmış, tiyatro eserleri kaleme almışlar hatta filimler yapmışlardır. Şeyh Şa'bân-ı Velî de etrafında şiirlerin yazıldığı, tiyatro eserlerinin kaleme alındığı, hayatının filme konu edildiği değerlerimizden birisi olarak gündemimizdedir her daim.

Kastamonu Üniversitesi 4-6 Mayıs 2012 tarihinde Kastamonu'da Uluslar arası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu düzenlemişti, eşim Yrd. Doç. Dr. Nazlı Rânâ Gürel bu bilgi şöleninde "Edebiyatımızda Şeyh Şa'bân-ı Velî" başlıklı bir bildiri sunmuş, ben de "Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi Çocuklara anlatmak" başlıklı bir bildiri ile bu sempozyuma katılmıştım.

Hazreti Pîr'in halvetinin kapısı üzerinde bulunan levhada Konya'da Mevlânâ Dergâhı'nda Tilavet Odası girişinde bulunan Molla Câmî'ye ait:

Ka'betü'l uşşâk bâşed İn makam

Her ke nâkıs âmed İncâ şod temâm

Beytinin tercemesi yazılıdır:

Âşıkânın kâbesidir bu makam

Kim ki nakıs gelse bunda olur tamam

Biz de, Allah (C. C.) bizleri, eksiklerini tamamlayanlardan eylesin diyerek Şeyh Şaban-ı Velî'nin Bolu'daki hocası Hayreddin-i Tokadî Hazretlerine sözü getirmek istiyoruz. Gönül istiyor ki, Hayreddin-i Tokadî başta olmak üzere Bolulu her bir abide şahsiyet için bizim Şeyh Şa'bân-ı Velî için yaptığımız bu araştırma ve değerlendirmeye benzer birer çalışma yapılıp yayımlansın.

Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin Hocası Hayreddin-i Tokadî

Biz burada Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin hayat hikayesini anlatmayacağız. Ancak hocası Hayreddin-i Tokadî ile tanışması, Bolu'ya gelişi ve Bolu'dan ayrılışını "Menakıb-ı Şa'bân-ı Velî ve Türbename" adlı eserden sizlere aktardıktan sonra Hayreddin-i Tokadî'yi tanıtmaya çalışacağız.

Taşköprü'nün bir köyünde dünyaya gelen Şa'bân Efendi, ilk tahsiline mahalle mektebinde Kur'an talimiyle başlamıştır. Bununla kalmayıp aklî ve naklî bilimler için bazen Taşköprü'ye bazende ulemanın toplantı yeri olan Kastamonu'ya gitmiştir. Tahsil hayatı sırasında güzelhalleri, terbiyesi, vekarı ile çevresi tarafından tanınmış ve sevilmişti. Şa'bân Efendi Taşköprü ve Kastamonu'daki tahsilini yeterli görmemeğe başladı ve karayolu ile İstanbul'a gitti.

İstanbul'da her ilimden ve bu ilim ehlerinden, erbabından dersler okudu.

Ku'an-ı Kerim'ı daha önceden öğrendiği için tefsir ve hadis ilmini öğrenmeğe başladı. İstanbul'da Fatih civarındaki medreselerden birinin odasında kalıyordu. Okudukça, dersleri dinledikçe, gerçeği görmeğe başladı. Aslında bu kadar ilimden maksat, Allah'ın sırlarına ve varlığına ulaşmaktır. Şa'bân Efendi İstanbul'da kimseye karışmadı. Zaman zaman hücre kapısını üzerine kilitleyip, tefekkür ile uğraşır. Görüştüğü ender kimseler de kendi

gibi ilim sahibi halim selim kişilerdi. O aslında irfan yolunun talibi idi. İçinde onu arayışa sevkeden bir sıkıntı vardı. İçindeki bu sıkıntı büyüdü ve Şa'ban Efendiyi bir müşid-i kâmil aramaya sevketti. İstanbul'da bulunan bazı şeyhlere halini arzetti. Fakat aslında bu müşidler onun arzusuna ve gönlüne göre değildi.

Zaman zaman tekkeleri dolaşıyor, zikreden dervişlerin arasında kalıyor fakat iç sıkıntısını gideremiyordu. Bu arada hocalarından, İslâm dinine ait ilimleri ikmal ettiği için ilim neşrine dair icâzetnâme almıştır. Bu arada Bolu'da Hayruddin Tokâdî isimli bir müşid olduğunu duymuştu. Tahmin edebiliriz ki, gönlü bu müşide kavuşmak arzusunda değilken bile kendisi ona karşı adeta sevkedilmekte idi. Bu arada bir gece rüyasında "emleketinize sılaya varınız." Diye bir hitapla kaşılaştı. Artık Kastamonu'ya dönmeğe karar verdi. Şa'ban Efendi sılasına giderken yolda Bolu'ya uğramayı ve Hayruddin Tokâdî'yi ziyaret etmeyi düşünüyordu. Yazılanlara ve nakledilenlere göre artık seçilmişti. Müşid olması daha levh-i Mahfûz'da kayıtlı idi.

Kendisi gibi bir iki arkadaşı bularak İstanbul'dan yayan yola çıktılar. Yola kaç tarihinde çıktıklarını bilmiyoruz ama Tokâdî'nin yanına 1519'da vardılar.

Bolu'ya Tokâdî'nin yanına akşamüstü geldiler. Tekkenin yanındaki handa konaklamaya hazırlandıkları zaman yatsı vakti idi. Yanındaki arkadaşları hem namazı kılmak hem de dervişlerin zikirlerini dinlemek için tekkeye gitmeyi teklif etmişlerdi. Aslında Şa'ban Efendi'nin arzusu sabahleyin Tokâdî ile görüşmekti. Arkadaşlarının bu sözleri üzerine gönlü arzusu ile hemen gitmek istedi fakat tabiatında olan temlin ve ağırbaşlılık ile hemen meyl göstermedi: "Onlara gitmek istiyorsunuz ama onlar, kalblerinde iman nûru ve ilâhi şevk olanları kendi tarikatlerine çekerler, onlar zincircidirler." Demişse de sonunda o da arkadaşlarına uymuştur. Hep beraber halka-ı zikre katıldılar. Kalbinde ilahi bir ışık parladı. Öyle bir hâl olduki artık oralardan gitmeğe dermannı kalmamıştı. Arkadaşlarını hana yolladı, ben de sabah gelirin dedi. Fakat bütün varlığı ile Hayruddin Tokâdî'ye bağlanmıştı. Gönlündeki sıkıntıyı, ilâhi derdi Tokâdî'ye anlattı. Tarikat adedince bi'at etti. Yalnız gönlünü ve nefsini değil sahip olduğu bütün mallarını da Tokâdî'ye teslim etmiş, dünya halini ve yoldaşlarını da terk etmişti. Artık nefslerinden sıyrılacak, ruhunu yüceltecek ve kalbinde var olan hazineyi keşfedecekti.

Bolu'da kaldığı süre içinde pîrdaşları ile başından pek çok menkâbe geçti. Her seferinde Şa'ban Efendi akli ve irfanı ile arkadaşlarına yol göstermiş ve onların yardımcısı olmuştur.

Şa'bân Efendi Tokâdî'nin yanında tam 12 yıl kaldı; tarîkate hizmet etti. Bu zaman zarfında Tasavvuf mertebelerini aştı, olgunluğa ulaştı, Tokâdî'den himmetler aldı. Bir müddet sonar Şa'bân Efendi hilafetle Kastamonu'ya gönderildi. Bu olay yaklaşık olarak 1530-1531 yıllarına rastlamaktadır. (Yazar, 1985:11-14)

II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu

Ortada çok enteresan bir durum var. Talebesi için bunca araştırma yapılmış, menakıbname yazılmış ve bunca şiir yazılmış iken hocası içinse nerdeyse yok denecek kadar az araştırmaya ve şiire rastlıyoruz.. Bunun en önemli sebebi Hayreddin-i Tokadî Hazretlerinin bir menakıbnamesinin bulunmayışı olabilir mi diye düşünmüyor da değiliz.

Hicrî 9. ve 10. asırdan itibaren gelişerek İslâm âlemine bir irfan denizi halinde yayılan Halvetiye tarikatının kutlu ve ulu velîleri arasında yer alan Hayreddîn-i Tokâdî (Vefatı: Hicrî 940- Milâdî ,1535) hazretlerinin hayat hikâyesi hakkında kaynaklar pek çömert değildir.

Hayreddin-I Tokadî Hazretlerinin Tokatlı olduğunun bilgisi dışında doğum tarihiyle ilgili net bir bilgi bulunmamaktadır. Onun soy ve nesebinin büyük müfessirlerden Fahri Razî'ye kadar uzandığını belirtenler olmuştur.

Şeriat-tarikat-hakikat-marifet zincirinde Hayreddin-i Tokadî hazretlerinin yerini işaret etmek gerekirse; bu kutlu zincirin ilk halkasında dünya ve ahiret güneşi, bütün peygamberlerin imamı, Allah (C.C) in habibi Hazreti Muhammed Mustafa (s.a.v.) bulunmaktadır. Bu zincirin 27. halkası ise Hayreddin-i Tokadî hazretlerinin hocası Sâhib'i-tarikat eş-şeyh Muhammed Cemâlüddîn-i Halvetî (Çelebi Halife) (k.s.) hazretleri bulunmaktadır.

Safha-ı sadrında dâim âşıkın efkârı Hû!

Şâkirin şükrü "Hüvallah", Zâkirin ezkârı Hû!

Ravza-ı "Hû"yı makam et ey Cemâl-ı Halvetî!

Tâ vücûdun milkine keşfola bu ezkâr-ı Hû ...

Diyen, şair, alim eş-şeyh Muhammed Cemâlüddîn-i Halvetî (Çelebi Halife) (k.s.) hazretleri Amasya'da dünyaya gelmişlerdir. Doğum tarihiyle alakalı olarak kesin bir tarih belirtilmemekle birlikte ölüm tarihi H. 900-912/M. 1494-1506 olarak kaynaklarda belirtilmektedir. Hazreti Ebubekir soyundan olduğuna ve seyyid olduğuna dair bilgiler veren kaynaklar da bulunmaktadır.

Cemâlüddîn-i Halvetî, çok sağlam bir medrese tahsili görmüş, zamanın okutulan ilimlerini ehil ilim erbabından gereği gibi tahsil etmiş ve daha sonra tasavvuf mesleğine merak sararak kendisine riyâzât çekip nefis mücadelesi vermekte iken, Zeyneddîn-I Hafî (k.s.) hazretlerinin değerli halifelerinden olan Şeyh Abdulllah Efendi(k.s.) adındaki zâta rastlamış ve ona intisab ederek tarikat feyzine ulaşmıştır. Bir müddet sonra bu zattan hilâfet almıştır. Daha sonra sırasıyla Tahir Tokadî (k.s) hazretlerinden, Pîr Muhammed Erzincânî (k.s.) hazretlerinden dersler almıştır.

Önceleri bir müddet Tokat'ta kalıp tarikatını orada yaymaya çalıştı. Daha sonra da Amasya'ya geçerek orada irşat faaliyetlerinde bulunan Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî, burada o zaman Amasya valisi bulunan II. Bâyezid ile tanıştı. II. Bâyezid'in osmanlı tahtına oturmasıyla da davet üzerine İstanbul'a giderken yanında talebelerinden Hayreddin-i Tokadî'yi ve Yûsuf (Sümbül) Sinan Efendi'yi de götürür.

Sadrazam Koca Mustafa Paşa aracılığıyla İstanbul'a yerleşen Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî, burada irfan ve marifet ocağı olan

tekkisini kurar. II. Bâyezid ile olan dostluğu burada da devam eder. Koca Mustafa Paşa semtinde bizzat padişah tarafından yaptırılan bu tekkke daha sonra sümbül Efendi Dergâhı olarak ün yapacaktır. Dokuz sene kadar İstanbul halkının ve çevreden gelenlerin irşadıylayla meşgul olan Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî hazretlerinin ziyaretçileri arasında Osmanlı Sultanı II. Bâyezid de vardır. Kaynakların belirttiğine göre Sultan II. Bâyezid iki defa pir hazretlerinin tekkesine kadar gelerek onun duasını ve himmetini almaya çalışmıştır. Sultanın hatta bu tekkede halvete girdiğini dahi söyleyenler vardır.

Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî hazretlerinin sağlığında bu tekkede yetişen sekiz tarikat ehlinde biri de bugün Bolu'da türbesi bulunan Hayreddin-i Tokadî hazretleridir:

- 1.Halvetiye Tarikatının Sümbüliye şubesinin piri Şeyh Yusuf Sinan (Sümbül Efendi),
- 2.Şeyh İdris Kesînu'l-Murîd Hazretleri,
- 3.Aksaraylı Şeyh Cemal Efendi,
- 4.Şeyh Kasım bin Muhammed el-cemâli el -İstanbuli Hazretleri,
- 5.Alâeddin-I Uşşâkî Hazretleri,
- 6.Şeyh Cemşah-I Karamanî Hazretleri,
- 7.Şeyh Sinan Erdebîli Hazretleri,
- 8.Şeyh Hayreddin-i Tokadî Hazretleri.

Bu zatlardan Merzifonlu Şeyh Yusuf Sinan, Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî hazretlerinin hayrül halefi ve aynı zamanda da damadıdır. O, İstanbuldaki bu tekkede kalmış ve irşad faaliyetlerini burada sürdürmüştür. Bugün bu tekkenin Sümbül Efendi diye anılması bundandır.

Burada iyice şetişen Hayreddin-i Tokadî, hocasının irşad için görevlendirmesiyle Bolu'ya gelmiştir. Halvetiye silsilenâmesi içerisinde Hayreddin-i Tokadî 28. sırada yer almaktadır. Ondan sonra ise devrinin kutbu ve pîri Şeyh Şa'bân-ı Velî gelmektedir. Hayreddin-i Tokadî ile ilgili en etraflı bilgi de Şeyh Şa'bân-ı Velî menakıplarında bulunmaktadır. (Serin, 1995:29-33)

Hayreddin-i Tokadî Hazretlerinin Bolu'ya geldikten sonra bugün İmaret Cammi diye bilinen caminin yanında bir dergahta irşad faaliyetlerine başladığı bilinmektedir. (<http://baybul.com>). Hayreddin-i Tokadî, Kanunî Sultan Süleyman şehzade iken onun hocalığını yapmıştır. Bolu'ya şehzade olarak gelen Kanunî, o zamanlar 16 yaşında idi. Bolu sancağına Vali olarak tayin edilmiş idi. Bu tarihten itibaren şehzadeler arasında padişah olabilmek için çok şiddetli mücadeleler başladı. Dedesi II. Beyazıd, bu işi halletmek için 1509 tarihinde torunu, Yavuz Sultan Selim'in oğlu Şehzade Süleyman'ı Kefe'ye tayin etti. Şehzade Süleyman'ın Bolu'dan ayrılmasından sonra diğer şehzade Ahmed'in taraftarları Hayreddin-i Tokadî hazretlerine hakaret etmeye ve Bolu'dan uzaklaşması için tehdit etmeye başladılar.

Rivayete göre, Bolu'nun İmaret mahallesinden Hatip İzzet Efendinin evinde kira ile oturan Hayreddin-i Tokadî, bu tehdit ve hakaretlere tahammül

II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu

edemeyerek, beşikteki oğlu Mehmed ile birlikte abasını omuzuna attı, yatağını, yorganını ve hanımını alarak; batıya doğru yürümeye başladı. İstanbul yolu üzerinde Borazanlar Köyü çivarına geldiğinde, köylüler Hayreddin-i Tokadî'ye Şehzade Süleyman'ın hocası olarak sahip çıktılar. Bugünkü defnedildiği mekânın kuzeyindeki Borazanlar yaylasına getirdiler. Ortalık yatışınca, müritleri ve halk tarafından Bolu Dağına yakın bir yerde dergah kuruldu. Şabân-ı Velî Hazretleri ve Kandıra Mıntıkasında mescit ve cami yaptıran Şeyh Muslihiddin, Hayreddin-i Tokadî'nin yanında yetiştiler. (Bâb-ı İrfan, 2012:37)

Hayreddin Tokâdî tüter,
Cezbeleri nerden çeker,
Çevresinde reyhan biter;
Açılmış lâle sümbülü!

Bolu Elmalık Köyü sınırları içinde ziyaret edilen Hayreddin-i Tokâdî Hazretlerinin kabr-i şerifi gerçekten de bir reyhan bahçesi gibi türüm türüm tüten bir mekandır. "Kabir ya cennet bahçelerinden bir bahçe ya da cehennem çukurlarından bir çukurdur." Hadis-i şerifini burada çok iyi anlıyor insan. Cennet bahçelerinin hoş kokuları yayılıyor etrafa, Tokâdî Hazretlerinin merkadinde. Bir Cuma namazını Hayreddin-i Tokadî camiinde kılıp mezarları orada bulunan din kardeşlerinize bir fatiha ikram etseniz ve sonrasında da aşevinde size ikram edilen yemekle karnınızı doyursanız ne demek istediğimizi nasibiniz varsa anlarsınız!..

Kurtlu Oba'da er yatar,
Ağyâr ile olmuş hep yar,
Öter kuşları her seher;
Bulmuş dost can bülbülü!

Gül Köyü'nün erenleri,
Erer bulur kâmilleri,
Hâzır durur himmetleri;
Hakkı söyler kâmil dili!

Since Arı yücesinde,
Ardıç Arı karşısında
Şeyh Bedreddin Çarşısında,
Burc-u Evliya'dır Bolu!

Erenlerden himmet alan,
Ârif olur mürşid bulan,
Gözsüzlerdir sarpta kalan;
Bulur ancak kâmil yolu!

Gözsüzler, gönül gözleri kör olanlar, doğru yolu bulup Hak yolda yürüyemezler; sarp konulara takılıp kalırlar. Gönül gözleri açık olanlar, hiç bir şeye takılıp kalmadan, Haktan halka, halktan Hakka seyran ederler.

Budur erenlerin hâli,
Hakka doğru gider yolu
Âşık Ahmed-i Divânî;
Hak'dan söyler durmaz dili! (Özdamar, 2000:125-126)

Nakşibendiyye Tarikatının günümüzdeki şeyhlerinden Kıbrıslı Nâzım Âdil Efendi, bir sohbetlerinde Hayreddin-i Tokâdî için şunları söylemiştir:

“Ankara’dan karayolu ile İstanbul’a gelirken, Bolu’nun İstanbul istikâmetindeki çıkışında, sağ tarafta Tokâdî (k.s.) hazretleri vardır. Oradan geçerken o mübarek zat bir ziyâret arzu eder. Onu ziyâret edelim. Yodan geçerken de okusanız o duaâ yine ona ulaşır. Ama durmaya ne lüzum var demeyin. Tokâdî (k.s.) hazretleri oradan geçene hâl diliyle şöyle der:

Oğlum, sen beni Allah rızası için ziyâret et. Ben seni yolunda oyalamam. Bizim pilotlarımız vardır. Bu pilotlar, mânevî pilotlardır. Sana her zaman yol açarlar. Sen bizi ziyârete gel, rahatla... Sonra yine yoluna devam edersin. Biz sana zaman kaybettirmeyiz.” (Kıbrısî,1987)

Karabük doğumlu (1952) olduğunu bildiğimiz eğitimci şair Şahin Karakaş, orta öğrenimini Bolu Erkek Öğretmen Okulunda yapmış. Belki bu günlerin bir hatırasıdır diyebileceğimiz “Hayreddin Tokâdî” başlıklı bir şiir kaleme almıştır. Ancak şairin diğer şiirlerine baktığımızda onun tasavvuf alemi ile ilgili başarılı şiirlerinin olduğunu görüyoruz. Hayreddin Tokâdî’nin manevî silsilesinden Çerkeşi Hazretleri için yazdığı şiir de bunlardan biridir. Şairin, Bolu’da medfun Hayreddin-i Tokâdî için yazdığı şiir ise şöyledir:

Hayreddin Tokâdî
Tarîk-i Halvetiyye sultanısın
Hakk’a âşık canlar mihmânısın
Meclis-i uşşâkın rahşânısın
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî

Aşkla on yıl dergâha hizmeti
İstanbul’da çilehâne gayreti
Cemâl Halvetî’den icâzeti
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî

Sonra nasibi diyâr-ı Bolu
Dergâhı bir cennet, huzur dolu
Veliler bahçesi, sürur yolu
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî

Keşif sahibi, üstâd-ı pîrân

II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu

Kutupsun, ummanda inci mercân
Tarîkini bâki eylesin Yezdân
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî

Bolu'da irfan, irşat ocağı
Kalplerden kalbe sevgi bucağı
Şaban-ı Velî'nin vuslât otağı
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî

Edelim aşkla Hak'a münâcât
Âsân olur kullara müşkülât
Ziyâret eden alır füyûzât
Yâ Hazret-i Hayreddin-i Tokâdî
22.08.2011

Hayreddîn-i Tokâdî Hazretlerinin adı etrafındaki tartışmalar hâlâ devam etmektedir. Öncelikle şu hususu belirtmekte fayda vardır. Bolu'da türbesi bulunan Hayreddîn-i Tokâdî Hazretleriyle Bursa velilerinden olan Tokadî Hayreddin birbiriyle karıştırılmaktadır. Tokadî Hayreddin'in babası Tokatlıdır. Edirne'de doğmuştur. 1608 yılında da Bursa'da vefat etmiştir.

Bolu'da türbesi bulunan ise, bizim de yazımıza konu ettiğimiz; Çelebi Halife Şeyh Cemâlüddîn-ı Halvetî hazretlerinin talebesi olan ve Kastamonu'da Türbesi bulunan Şeyh Şa'bân-ı Velî'nin de hocası olan Hayreddîn-i Tokâdî Hazretleridir. Bu zat Pecevî Tarihi ve diğer eserlerde Molla Hayreddin Efendi olarak bilinmektedir.

"Molla Hayreddin, şehzadelikleri sırasında padişahın (Kanunî Sultan Süleyman) hocası idi. O mübarek zat, türlü erdemlerle donanmış, özellikle doğruluğu bilgisinden üstün idi." (Pecevî, 1981:39)

Bolu Livâsı 1921-1925 senesi Sâlnâmesi'nde de bu isim Hayreddîn-i Tokadî olarak geçmektedir. (Salname, 2008:302,406,456)

Sonuç Yerine

Şimdi gönlüm ister Bolu,
Çevresinde erler dolu...
Âşık Ahmed bulmuş yolu,
Biz teslimiz erenlere!

Dağıstan'dan gelip Bolu'da irşad faaliyetlerinde bulunan Ümmi Kemal'in müridlerinden Âşık Ahmed'in "Burc-ı Evliyadır Bolu" diyerek bir hakikati şiir diliyle dün haykırması bugün için oldukça önemlidir.

Küreselleşme rüzgârlarının bu kadar sert estiği günümüzde; köklerinden sökülerek savrulma aşamasına getirilmiş insanımızın kendisine bir yer ve yâr arama sürecinde ona tutunacak bir dal, sığınacak bir güvenli liman sunamıyorsa vay halimize... Örnek hayatlar ve onların etrafında oluşan hikâyeler ve yine o insanların eğitim modelleriyle birlikte sundukları

değerler meselesi dün olduğu gibi bugün de araştırılıp incelenmesi gereken hususlar olarak bizi hizmete çağırılmaktadır. Değerler eğitimi yoluyla karakter terbiyesi meselesi bugün modern pedagojinin gündemindedir.

Şu aşamada ilk yapılması gerekenin, Bolu'nun tek üniversitesi; ilmin ve aklın aydınlığı Abant İzzet Baysal Üniversitesi bünyesinde **Hayreddin-i Tokâdî Değerler Eğitimi Araştırma ve Uygulama Merkezi** açmak olmalıdır diye düşünüyorum...

Bu vesileyle Bolu evliyalari ve yatirilarini konu alan **Burc-ı Evliyadir BoluAlpler – Erenler** adli bir kitap hazirligi icinde oldugumuzu da burada meraklilarıyla paylasmak isteriz.

Kaynakça

Akşemseddin Sempozyumu Bildirileri, Ankara y.t.y., Akşemseddin Hazretleri Vakfi Yayını.

Alparlan, Cevat, **Bolu'nun Kültür Değerleri III Bolu'dan Yetişen Seçkin İnsanlar**, Bolu 2010, Bolu Belediyesi Bolu Araştırmaları Merkezi Yayını.

Bolu Livası Salnamesi 1921–1925 Senesi, Hazırlayanlar: Nermin Kılıç, Ayşe Kayapınar, Bilge Kaya, Fahri Kılıç, Levent Kayapınar, Bolu 2008, BAMER Abant İzzet Baysal Üniversitesi Bolu Halk Kültürü Araştırma ve Uygulama Merkezi Yayını.

“Eskiçi Baba Kimdir?”, **Sebilci Dergisi**, Bolu Temmuz – Ağustos 2012, Yıl: 1, Sayı: 1, s. 6–10.

Gürel, Rabia Betül – Zeki Gürel “Kafkas Halklarının ve Anadolu Halkının Ortak Değeri Ümmi Kemal”, **Qafqaz Xalklarının Folkloru ve Linvokulturologiyası Mevzusunda Beynelxalq Elmi Simpozyum**, 13–16 Aprel 2012-ci il, Tbilisi Şeheri- GÜRCİSTANTiflis/GÜRCİSTAN

Gürel, Nazlı Rânâ “Edebiyatımızda Şeyh Şa'bân-ı Velî”, **Uluslararası şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu**, 4–6 Mayıs 2012, Kastamonu Üniversitesi, KASTAMONU.

Gürel, Zeki “Şeyh Şa'bân-ı Velî'yi Çocuklara Anlatmak”, **Uluslararası şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu**, 4–6 Mayıs 2012, Kastamonu Üniversitesi, KASTAMONU.

Gürel, Zeki, **Bolu Şehrengizi**, Bolu 2008, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Yayını.

Gürel, Zeki, **Bolu Kültür Sanat Divanı Diyorlar Ki**, Ankara 2013, T.C. Bolu Valiliği Yayını.

Gürel, Zeki “Hayreddin-i Tokadî'nin Hocası Cemaleddin-i Halvetî”, **Bolu Havadis**, 27 Ocak 2014, Y. 3, S. 106.

Gürel, Zeki “Hayreddin-i Tokadî'nin Yol Arkadaşı Sünbül Sinan”, **Bolu Havadis**, 3 Şubat 2014, Y. 3, S. 107.

Gürel, Zeki “Kastamonu'da Bir Bolulu Şair Şeyh İbrahim Şevki Efendi”, **Bolu Havadis**, 23 Eylül 2013, Y. 2, S. 91.

II. Uluslararası Şeyh Şa'bân-ı Velî Sempozyumu

Gürel, Zeki "Kastamonu'da Bir Bolulu Şair Şeyh İbrahim Şevki Efendi - II", **Bolu Havadis**, 30 Eylül 2013, Y. 2, S. 92.

Gürel, Zeki "Burç-ı Evliyadır Bolu I,II, III, IV", **Bolu Havadis**, 7 Ocak 2013, Y.11, S.57; 14 Ocak 2013, Y. 2, S.58; 21 Ocak 2013, Y. 2, S. 59; 28 Ocak 2013, Y. 2, S. 60.

Gürel, Zeki "Seyyid Âşık Ahmed Divanî Geredeli mi?", **Bolu Havadis Gazetesi**, 24 Haziran 2013, Y. 2, S. 80.

Karataş, Şahin "Hayreddin-i Tokâdî", <http://www.antoloji.com>(19.12.2012:18.52)

Kocak, Yunus Baki, **Gerede'de Dinlediğim İbret Verici Hikâyeler**, Ankara 2012.

Menakb-ı Şerif Pir-i Halvetiyye Hazreti Şa'bân Velî, H. 1017/M. 1608, Bolu İl Halk Kütüphanesi Kayıt Nu: 21226.

Osmanlı Devleti'nin Kuruluşunun 700. Yılında Geçmişten Günümüze Gerede, Gerede 2000, Gerede Belediyesi Yayını.

Özdamar, Mustafa, **Âşık Ahmed Divanî ve Bolu Rehberi**, İstanbul 2000, Kırk Kandil Yayınları.

Pecevî İbrahim Efendi, **Pecevî Tarihi**, 2 C., Hazırlayan: Prof. Dr. Bekir Sıtkı Baykal, Ankara 1981, Kültür Bakanlığı Yayını.

Pınarbaşı, Gülenay, **Anadolu'nun Ermiş Kadınları**, İstanbul 2011, Metamorfoz Yayınları.

Portakal, Furkan "Tokad-i Hayrettin Hz. Mi? Hayrettin-i Tokadi Hz. Mi?", **Bolu Haber**, 12.03.2008.

Serin, Rahmi, **Hayreddîn-i Tokâdî Kuddise Sirrihu Hazretleri Bolu ve İlçelerindeki Türbeler**, İstanbul 1995, İlmî Araştırmalar ve Hayreddin-i Tokadî Hazretleri Vakfı Yayını.

"Toka-i Hayreddin Hazretleri'nin Hayatı", **Bâb-ı İrfan**, 2012, Yıl: 1, Sayı: 1, s. 37.

Yazar, İ. Nihal; **Halvetiliğin Şa'bâniyye Kolu Menâkıb-ı Şa'bân-ı Velî ve Türbenâmesi**, Ankara 1985.

Zengin, Ahmet Yaşar, **Kastamonu Evliyalari**, 6. Baskı, İstanbul 2005, KAS_DER Kastamonulular Yardımlaşma Derneği Yayını.

<http://www.abantdortmevsimkonagi.com> (19.12.2012:15.31)

<http://www.islamtasavvuforg> (19.12.2012:15.26)

<http://www.youtube.com> (19.12.2012:15.33)

<http://www.baybul.com> (19.12.2012:15.42)

<http://www.sondakika.com> (19.12.2012:15.56)

<http://www.mainbord24.com/islami-multimedia> (19.12.2012:15.20)

<http://www.bolubiz> (19.12.2012:18.45)

<http://www.antoloji.com> (19.12.2012:18.52)